

FREDENSBORG
KOMMUNE

Strategi for sprog og skriftsprog på 0-16 års området

FRIKOMMUNE
- FRISAT OFFENTLIG SEKTOR

Forord

”Strategi for sprog- og skriftsprog på 0-16 års området” tager udgangspunkt i Fredensborg Kommunes Børne- og Ungepolitik og indeholder fire udsagn. Udsagnene viser, hvad ”Center for læring, fritid og sundhed” prioriterer for at sikre høj faglig kvalitet og sammenhæng i det pædagogiske sprogarbejde i dagtilbud og skole.

Målgruppen for strategien er alle 0- til 16-årige børn, deres forældre og det pædagogiske personale i dagtilbud og skoler i Fredensborg Kommune.

Strategien er udarbejdet på grundlag af nyeste forskning om sprog- og skriftsprogstilegnelse. Den skal fungere som fælles fundament for arbejdet med børns tilegnelse af sproglige og skriftsproglige kompetencer og udstikke retning for sammenhængende indsatser i dagtilbud og skole, så alle børn får optimale muligheder for at udvikle sprog og skriftsprog som redskab for personlig, faglig og social udvikling.

Strategien omhandler sprog og skriftsprog, der begge er literacykompetencer. Literacy er et begreb, der kan forstås som færdigheder i at afkode, forstå og anvende både talte og skrevne tegn i en social kontekst. Tegnene kan være både talte og skrevne ord, men også symboler, tal og billeder m.m.

Denne strategi omfatter udelukkende den del af literacy, som omhandler de talte og skrevne ord.

Da børn tilegner sig literacykompetencer i mange forskellige sociale kontekster – både i dagtilbud/skole og i fritiden – er forældrene vigtige medspillere. Det er således afgørende, at forældre og dagtilbud/skole samarbejder om børnenes tilegnelse af literacykompetencer. I denne strategi beskrives derfor forældrenes rolle og medansvar herfor.

Strategien er udarbejdet af konsulenter i Center for Læring, Fritid og Sundhed og efterfølgende justeret i samarbejde med både områdeledere i kommunens dagtilbud og skoleledere, læsevejledere og børnehaveklasseledere på kommunens skoler.

Indledning

Fredensborg Kommune har i mange år haft et stort fokus på at sikre, at vores børn og unge udvikler gode talesproglige og skriftsproglige kompetencer, så de kan anvende disse kompetencer til at tilegne sig faglig viden og gennemføre en ungdomsuddannelse.

I 2008 blev det således politisk besluttet, at Fredensborg Kommune skulle udarbejde en overordnet handlingsplan for sproglig og skriftsproglig udvikling på 0 – 16 års området. Planen var et fælles udgangspunkt for indsatser på tværs af institutioner og et afsæt for de enkelte skolars egne handlingsplaner på området. Imidlertid er der med folkeskolereformen indført nye fælles mål, hvilket betyder, at kommunens handlingsplan ikke længere kan være gældende.

Ifølge masterplanen for omstilling til en ny folkeskole i Fredensborg Kommune er læsning udvalgt som fokusfag i de første tre år - fra august 2015 til juli 2018 - idet gode sproglige og skriftsproglige kompetencer fremmer faglig udvikling i alle skolens fag. Som led i masterplanens fokus på at styrke børns og unges sproglige og skriftsproglige kompetencer er det derfor hensigtsmæssigt at udforme en strategi for sprog og skriftsprog på hele 0-16 års området.

Denne strategi skal sætte retning, principper og mål for arbejdet med udvikling af børns sprog og skriftsprog, og den skal skabe sammenhæng mellem de kommunale mål, de nationale mål, resultatmål for folkeskolen og følgende overordnede mål i folkeskolereformen:

- Folkeskolen skal udfordre alle elever, så de bliver så dygtige, de kan
- Folkeskolen skal mindske betydningen af social baggrund i forhold til de faglige resultater

Med afsæt i kommunens strategi for sprog og skriftsprog på 0-16 års området udarbejder institutioner og skoler lokale strategier og indsatser på området. Den kommunale strategi vil blive suppleret med et dynamisk og elektronisk dokument med forskningsbaseret viden om virkningsfulde sprog- og skriftsprogsindsatser. I dette dokument kan dagtilbud og skoler hente viden og inspiration til at udarbejde lokale strategier og indsatser. Dokumentet erstatter således kommunens hidtidige handlingsplan for sproglig og skriftsproglig udvikling, og da det vil ligge i elektronisk form, vil det blive muligt at opdatere det løbende med nyeste forskningsbaseret viden.

I Fredensborg Kommune samarbejder forældre, dagtilbud og skole om børns sproglige og skriftsproglige udvikling, og der er sammenhæng i sprog- og skriftsprogsindsatser i dagtilbud og skole.

Det har stor betydning for børns sproglige og kognitive udvikling, at deres forældre – uanset sproglig og social baggrund – taler med og læser for deres barn, og at forældrene bruger sproget til kommunikation og leg med barnet lige fra fødslen. Hermed etableres barnets grundlæggende forudsætninger for at udvikle sprog og skriftsprog. Der er således en direkte sammenhæng mellem det antal ord, barnet hører i sine tre første leveår, og barnets læsefærdigheder i 9-års alderen.

Forældrenes betydning for barnets sproglige og skriftsproglige udvikling fortsætter ind i skolen. Når forældrene taler med deres barn om, hvad det skal lære i skolens fag, får barnet mulighed for at bruge sit hverdagsprog (på modersmål) og knytte det til fagsproget i skolen, hvilket styrker både barnets læreproces og sproglige udvikling. Ved at vise interesse for og anerkendelse af deres barns skriftsproglige kompetencer er forældrene desuden med til at grundlægge gode læse- og skrivevaner hos deres barn. Derfor indgår forældrene i et tæt samarbejde med dagtilbud og skole for at skabe en fælles forståelse for deres barn og for at styrke barnets sproglige og skriftsproglige udvikling bedst muligt både i hjemmet, i dagtilbud og i skolen. I dette samarbejde har de professionelle omkring barnet ansvaret for at tydeliggøre gensidige forventninger. Forældrene skal vide, hvad de kan forvente sig af dagtilbud og skole, og hvad der forventes af dem som forældre.

I Fredensborg Kommune er der fokus på ethvert barns sproglige og skriftsproglige udvikling lige fra dets tidligste leveår til udgangen af folkeskolen. Udviklingen af sprog og skriftsprog sker som en fortløbende proces, og derfor bygger sprog- og skriftsprogsindsatser i skole og fritidsinstitution videre på indsatsene i dagtilbuddet. For at give barnet de bedste muligheder for at udvikle sig sprogligt og skriftsprogligt er det vigtigt, at de professionelle omkring barnet skaber sammenhæng i de sprog- og skriftsprogsindsatser, barnet på ethvert givent tidspunkt deltager i.

Vi understøtter samarbejdet med forældrene og sammenhængen i indsatsene bl.a. ved at:

- se forældrene som en vigtig ressource og samarbejdspartner og styrke forældrenes bevidsthed om deres væsentlige betydning for deres barns udvikling
- vise forældrene, hvordan de kan styrke deres børns sproglige og skriftsproglige udvikling
- have en sammenhængende strategi for sprog og skriftsprog på 0-16 års området
- sikre gode overgange mellem dagtilbud, fritidshjem, skole og ungdomsuddannelse
- orientere forældrene om mål og indsatser for deres børns sproglige og skriftsproglige udvikling samt evaluering af disse

Alle børns sprogudvikling styrkes i både dagtilbud og skole, så børnene i stadigt højere grad kan bruge sproget til personlig, social og kognitiv udvikling og som grundlag for deres skriftsproglige udvikling.

Sproglige kompetencer har betydning for børns muligheder for at udvikle sig personligt, socialt og læringsmæssigt i både dagtilbud og skole. Stærke sproglige kompetencer allerede inden 3-års alderen har faktisk vist sig at være én af flere væsentlige faktorer for at mindske betydningen af social baggrund i forhold til senere faglige resultater i skolen.

Derfor skal alle børn i Fredensborg Kommune - uanset social baggrund – have mulighed for at udvikle så gode sproglige kompetencer som muligt. Da børns sprog udvikles i samspil med voksne, har de sproglige miljøer i hjemmet og i dagtilbud stor betydning for børns sprogudvikling. Det sproglige miljø i Fredensborg Kommunes dagtilbud har således stort fokus på at fremme småbørns naturlige interesse i at forstå og anvende verbalt og nonverbalt sprog samt symbolsprog, så børnene udvikler aldersvarende sproglige færdigheder.

Børn med gode sproglige kompetencer ved skolestart har de bedste forudsætninger for at kunne udvikle gode læse- og stavefærdigheder som redskab for personlig og faglig udvikling. I skolen arbejdes der derfor videre på at udvikle børnenes sproglige kompetencer og på at bygge bro mellem børnenes hverdagssprog og fagsprog, så børnene kan anvende sprog og skriftsprog som redskab for læring i alle fag.

Flersprogede børn kan have sproglige udfordringer i deres dagligdag og står over for en større sprogtilgængelsesopgave end børn med dansk som modersmål. Da barnets sprogudvikling på dansk er afhængig af barnets modersmål, er det vigtigt at tage udgangspunkt i og inddrage barnets sproglige erfaringer på modersmålet i det daglige sprogarbejde i dagtilbud og i undervisningen i skolen.

Vi understøtter børns sprogudvikling i dagtilbud og skole bl.a. ved at:

- sprogarbejdet i dagtilbud foregår både i målrettede aktiviteter og generelt i hverdagens aktiviteter, og sprogstimulering af flersprogede børn indgår i denne daglige pædagogiske praksis
- styrke sprogudvikling ud fra det enkelte barns individuelle forudsætninger, potentialer og behov – både i dagtilbud og i skolen
- vurdere børnenes sprog, så det bliver muligt at identificere børn med en forsinket eller afvigende sproglig udvikling og tidligt igangsætte en sprogudviklende indsats
- videndele om sprog og sprogudviklende aktiviteter
- tilstræbe, at hver institution har mindst én pædagog med efteruddannelse inden for sprog

Børn og unge i Fredensborg Kommune udvikler gode skriftsproglige kompetencer i alle boglige fag.

Gode skriftsproglige kompetencer kommer ikke af sig selv. De skal opbygges over mange år, og grunden skal lægges længe før skolestart.

I Fredensborg Kommune hænger den tidlige skriftsprogspædagogik sammen med den generelle pædagogiske indsats i dagtilbud. Skriftsproget inddrages i naturlige og meningsfulde sammenhænge og altid med afsæt i børnenes interesse og naturlige nysgerrighed. Gennem sansning, leg og samvær om skrift og symboler får alle børn mulighed for at gøre sig mange personlige erfaringer med skriftsprog, hvilket giver dem et godt grundlag for deres videre tilegnelse af skriftsprog i skolen.

Med skolereformen er der fastsat en række nationale mål og resultatmål for folkeskolen. Således skal alle elever udvikle så gode læsefærdigheder som muligt, og mindst 80 % af eleverne på alle klassetrin skal være gode til at læse målt med de obligatoriske nationale test i læsning. Andelen af de allerdygtigste læsere skal stige for hvert år, og andelen af de svageste læsere skal falde år for år.

Skriftsproglige kompetencer bruges i alle fag til at læse og skrive sig til viden. Derfor er undervisning i læsning og skrivning ikke kun dansklærernes ansvar. Alle lærere på Fredensborg Kommunes skoler har et særligt ansvar for at undervise eleverne i at læse deres fags tekster med god forståelse og for at undervise dem i at skrive faglige tekster i deres fag.

Vi understøtter børns skriftsproglige udvikling i dagtilbud og skole bl.a. ved at:

- pædagogerne er skriftsproglige rollemodeller, dvs. pædagogerne anvender skriftsprog i dagtilbuddet og gør det tydeligt for børnene, hvad skrift kan tilbyde i forhold til talesproget
- pædagogerne inspirerer børnene til at inddrage skrift og symboler i deres leg, til at eksperimentere med skrift og symboler og til at opleve disse på en meningsfuld måde
- hver skole har mindst én læsevejleder, der er skolens ressourceperson på skriftsprogsområdet og kan vejlede om læsning og skrivning i alle fag
- lærerne underviser læringsmålstyret ud fra Fælles Mål
- alle lærere underviser i læsning og skrivning af deres fags tekster
- evaluere elevernes skriftsproglige udvikling både lokalt og kommunalt med henblik på eventuelt at justere lokale og fælleskommunale læseindsatser
- kommunens læsekonsulent udvikler og evaluerer fælleskommunale sprog- og skriftsprogsindsatser. Læsekonsulenten giver også råd og vejledning om lokale tiltag og metoder til at forbedre børns skriftsproglige kompetencer
- give forældrene medansvar for deres børns skriftsproglige udvikling

Alle børn og unge skal – uanset social baggrund og læringsmæssige udfordringer – motiveres og undervises ud fra deres aktuelle ressourcer, så de bliver så dygtige som muligt til at anvende sprog og skriftsprog til at tilegne sig faglig viden.

I Fredensborg Kommune bygger undervisningen i skriftsprog på en læsepædagogisk viden om, hvordan elevernes læse- og skriveudvikling understøttes bedst muligt ud fra deres forskellige forudsætninger og ressourcer. Derfor bliver alle elever – uanset deres sociale baggrund og læringsmæssige ressourcer - så dygtige, som de kan, til at anvende sprog og skriftsprog.

Elever kan være i omfattende læse- og skrivevanskeligheder af forskellig art og af forskellige årsager. Dette må aldrig blive en hindring for deres tilegnelse af viden i fagene. Derfor skal disse elever have adgang til kvalificerende it og til den undervisning, som bedst imødekommer deres behov, så de bliver så dygtige som muligt til at anvende både sprog og skriftsprog til at tilegne sig viden.

Nogle elever kan af forskellige årsager især være udfordret på deres sproglige forudsætninger for at udvikle stærke skriftsproglige kompetencer. Således kan det for flersprogede elever være mere udfordrende at læse tekster i fagene med god forståelse end for elever med dansk som modersmål. Flersprogede elever har i alle fag behov for en tydelig guidning i vejen fra hverdagssprog til fagsprog, så de kan anvende skriftsproget til at tilegne sig faglig viden. For at de flersprogede elever bliver så dygtige som muligt, skal de mødes med positive forventninger og høje ambitioner, og undervisningen skal tilrettelægges således, at den inddrager deres modersmål som en ressource.

Vi understøtter, at alle børn og unge blive så dygtige som muligt til at anvende skriftsproget til at tilegne sig faglig viden bl.a. ved at:

- stille høje forventninger til alle elever – uanset social baggrund og læringsmæssige udfordringer
- lærere og forældre kan få råd og vejledning af skolernes ressourcepersoner, som har særlig viden om elevers forskelligartede udfordringer med at tilegne sig og at anvende skriftsprog
- skolerne følger den fælleskommunale strategi for afdækning og indsatser i forhold til ordblindhed, herunder at screene alle elever for ordblindhed og give den relevante hjælp
- elever i kommunens specialklasser får individuelt målrettet læse- og skriveundervisning
- medtænke dansk som andetsprog i alle fag og anerkende de flersprogede elevers sprog og kultur som en ressource
- vurdere flersprogede elevers sprog, når det er relevant i forhold til deres udbytte af undervisningen

